Yazdır

۲۰۱۵.۰۲.۲۶ ۱۰:۲۳

ISSN: 1306 - 1224

MEDENÎ USÛL VE İCRA İFLÂS HUKUKU DERGİSİ

JOURNAL OF CIVIL PROCEDURE, ENFORCEMENT AND INSOLVENCY LAW

Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan hakemli bir dergidir.
This journal is a peer reviewed journal published three times a year.

Cilt: 11/Sayı: 32
Volume: 11/Issue: 32
2015/3

http://legal.com.tr/book/index.php?option=com_virtuemart&page=shop.browse&category_id=18&Itemid=88&limit=0&limitstart=0&order=product_name&dir=ASC&vmcchk=1&Itemid=88&limit=0&limitstart=0&order=product_name&dir=ASC&vmcchk=1&Itemid=88

۱/۲ sayfa

Medenî Usûl ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi

Journal of Civil Procedure, Enforcement and Insolvency Law

Bu Dergi ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) Ulusal Hukuk Veritabanı'na kabul edilmiş hakemli bir dergidir.

This Journal is a peer reviewed Journal and it was recognised as national peer reviewed journal in the National Law Database of ULAKBIM (Turkish Academic Network and Information Center).

Cilt: 11/Sayı: 32
Volume: 11/Issue: 32
2015/3

Yayın Sahibi/*Publisher*: Legal Yayıncılık A.Ş adına Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni/*On Behalf of Legal Yayıncılık A.S. Publisher and Executive Editor* Av./*Atty.* Lütfürrahman BAŞÖZ (Sertifika No./*Certificate No.* 27563)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/*Responsible Manager*: Av./*Atty*. Ramazan ÇAKMAKCI

Basımcının Adı/*Printed by*: Kitap Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No./*Certificate No.*: 16053) Tel.: (212) 482 99 10

Basıldığı Yer/*Place of Publication*: Davutpaşa Cad. No: 123, Kat:1 Topkapı/İstanbul

Basım Tarihi/*Publication Date*: Ocak/*January* 2016

Yönetim Yeri/*Place of Management*: Legal Yayıncılık A.Ş.
Bahariye Cad. No: 63/6 Kadıköy/İstanbul
Tel.: (216) 449 04 85 – 449 04 86
Faks/*Fax*: (216) 449 04 87

E-posta/*E-mail*: legal@legal.com.tr

İnternet Adresi/*Web Address*: www.legal.com.tr

Yayın Türü/*Type of Publication*: Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan yerel, süreli ve hakemli bir hukuk dergisidir./*This journal is a peer reviewed national law journal published three times a*

year.
ISSN: 1306 - 1224

Dergiye yapılan atıflarda **"MİHDER"** kısaltması kullanılmalıdır.
For citations please use the abbreviation: ***"MIHDER"***

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri:
All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-posta/*E-mail*: abudak@abudak.av.tr
Posta Adresi/*Postal Address*:
Prof. Dr. Ali Cem BUDAK
Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Umuttepe Yerleşkesi 41380 Kocaeli

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir.

Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2016

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, LEGAL YAYINCILIK A.Ş.'nin yazılı izni olmadan, fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretlerle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the LEGAL YAYINCILIK A.Ş.

HÜKMÜN TASHİHİ YOLUYLA ONAMA VEYA BOZMA KARARININ KALDIRILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ*

(ANNULMENT AND AMENDMENT OF THE DECISION OF CASSATION BY RECTIFICATION OF THE JUDGMENT)

Yard. Doç. Dr./*Asst. Prof. Dr.* Tolga AKKAYA

ÖZ

Bu çalışmada, medeni usul hukukunda maddi hata sebebiyle hükmün tashihi ve bu bağlamda Yargıtay tarafından hatalı veya eksik temyiz incelemesi sonucunda verilen onama veya bozma kararlarının maddi hata gerekçesiyle kaldırılması ve değiştirilmesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Maddi hata, hükmün tashihi, maddi hata sebebiyle onama veya bozma kararının kaldırılması, kesin hüküm, hukuk devleti ilkesi

ABSTRACT

In this study, the rectification of the judgment in civil procedure law and in this context annulment and amendment of the decisions, which are rendered as a result of incorrect or incomplete appellate review, by Court of Cassation on the ground of obvious mistake was examined.

Keywords

Obvious mistake, rectification of the judgment, annulment and amendment of the decision by reason of obvious mistake, res judicata,

***

* Bu makale 06.12.2015 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 15.12.2015 tarihinde hakem onayından geçmiştir.

Giriş

Bu çalışmada medeni usul hukuku bakımından mahkeme kararlarının maddi hata sebebiyle düzeltilmesi yolu ve bu bağlamda Yargıtay'ın hatalı veya eksik temyiz incelemesi sonucunda verdiği onama veya bozma kararlarını maddi hata gerekçesiyle ortadan kaldırarak, dosya hakkında yeniden inceleme yapmasına dair uygulaması incelenmiştir. Aşağıda öncelikle maddi hata sebebiyle hükmün düzeltilmesi kurumu üzerinde durulmuş, daha sonra temyiz incelemesi sonunda verilen onama veya bozma kararlarının maddi hata sebebiyle düzeltilmesinde "maddi hata" kavramı, Yargıtay'ın maddi hata kavramını yorumlayış biçimi incelenmiş ve son olarak Yargıtay uygulaması değerlendirilerek, uygulamanın hukuka aykırı yönleri ve barındırdığı tehlikeler açıklanmıştır.

I. Genel Olarak Maddi Hata Sebebiyle Hükmün Tashihi

Maddi hata sebebiyle hükmün düzeltilmesi HMK'nın 304'üncü maddesinde düzenlenmektedir. Maddeye göre,

"(1) Hükümdeki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hatalar, mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltilebilir. Hüküm tebliğ edilmişse hâkim, tarafları dinlemeden hatayı düzeltemez. Davet üzerine taraflar gelmezse, dosya üzerinde inceleme yapılarak karar verilebilir.

(2) Tashih kararı verildiği takdirde, düzeltilen hususlarla ilgili karar, mahkemede bulunan nüshalar ile verilmiş olan suretlerin altına veya bunlara eklenecek ayrı bir kâğıda yazılır, imzalanır ve mühürlenir." [1]

Hükmün amacı, dikkatsizlik, özensizlik veya benzeri sebeplerle hükme yansıyan maddi hataların hükmün özünü etkilemeyecek ve hüküm sonucunda değişikliğe yol açmayacak şekilde düzeltilmesi ve hükmün doğru biçimde icra edilmesini sağlamaktır[2].

Hükme göre, karardaki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hatalar taraflardan birinin talebi üzerine veya mahkeme tarafından resen

[1] Mülga 1086 sayılı HUMK'un hükmün tashihine ilişkin düzenlemesi: "İki tarafın isim ve sıfat ve neticei iddialarına müteallik hatalar ve esas hükümdeki hesap hataları kendilerinin istimaından sonra mahkeme tarafından tashih olunur. Tashih olunan cihet hüküm zirine yazılır." (Mülga HUMK m. 459).

[2] Tutumlu, Hükmün Düzeltilmesi, s. 223.

düzeltilebilir. Hükmün tebliğ edilmesinden sonra ise, hakim ancak tarafları dinledikten sonra hatayı düzeltebilir.

Hükümde geçen "yazı veya hesap hatası" ile "diğer benzeri açık hatalar" medeni usul hukukunda "maddi hata" olarak nitelendirilmektedir[3].

Kanunun "maddi hataların düzeltilmesi" başlıklı 183'üncü maddesine göre de maddi hatadan kasıt, açık yazı ve hesap hatalarıdır. Maddeye göre, *"Tarafların veya mahkemenin dava dosyasında bulunan belgelerdeki açık yazı ve hesap hataları, karar verilinceye kadar düzeltilebilir. Taraflardan birinin yazı veya hesap hatasını düzeltmesi sonucu yargılama uzamışsa, yargılama giderlerinin belirlenmesinde bu durum da dikkate alınır."* (HMK m. 183).

Kanun koyucu, maddi hata kavramını tanımlamaksızın, maddi hata kapsamında örnek olarak yazı ve hesap hatalarını saymış, bununla beraber maddi hatayı yazı ve hesap hataları ile sınırlandırmayarak "benzeri açık hataları" da maddi hata kapsamında kabul etmiştir (HMK m. 183, m. 304).

Maddi hata, davanın esasıyla ilgili vakıa tespitleri veya hukuki nitelendirmeye ilişkin hataların dışında kalan, ilk bakışta ve kolaylıkla yanlış olduğu tespit edilebilen, inceleme sırasında mahkemenin gözünden kaçmış ve düzeltilmesi durumunda hükmün değiştirilmesi sonucunu doğurmayan açık yanlışlık olarak tanımlanabilir[4].

Örneğin, mahkemenin kararında taraf gerçek kişi ise isminin, tüzel kişi ise unvanının yanlış yazılması; kararda davacı yerine davalının davalı yerine davacının isim veya unvanının yazılması; uyuşmazlık konusu olan taşınmazın ada, pafta veya parsel numarasının yanlış yazılması; ada ve pafta numarası gerekçe kısmında belirtilmiş olmasına rağmen hükümde ada ve parselden söz edilmemesi; dava konusu taşınmazın tapu

numarasının (kaydının) yanlış bildirilmesi; faiz oranı doğru şekilde tespit edilmiş olmasına rağmen hesaplama sırasında bu oranının yanlış uygulanması, temerrüt tarihi doğru şekilde tespit edilmiş olmasına rağmen gecikme faizi hesaplanan günlerin yanlış yazılması; hesaplama sırasında rakamların yanlış yazılması; yargılama gideri olarak hesaplanan tutar ayrı ayrı doğru hesaplanmış olmasına rağmen toplamada hata yapılmış

[3] Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 816; İyilikli, s. 27.

[4] Açık hatadan kasıt dosyada veya ilgili belgedeki kayıtlardan kolaylıkla anlaşılabilmesidir. Yılmaz, Islah, s. 439; İyilikli, s. 28. Yargıtay maddi hatayı usuli kazanılmış hak ilkesinin istisnası olarak da değerlendirmektedir. Bkz. Deliduman, s. 67 vd.

olması; tarihlerin karara yanlış geçirilmesi; çarpma, çıkarma toplama gibi hesap hataları yapılması maddi hata olarak değerlendirilmektedir[5].

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere somut olayda dosyanın incelenmesi ile hükümde maddi hata olup olmadığı kolaylıkla anlaşılabilmektedir. Maddi hatanın düzeltilmesi için tavzih yoluna başvurulmasına gerek olmayıp[6], yanlışlığın hüküm verilmeden önce anlaşılması halinde maddi hatanın düzeltilmesi, hüküm verildikten sonra anlaşılması halinde ise tashih yoluna başvurulması yeterlidir.

Tashih (HMK m. 304), hükümdeki maddi hatanın hüküm verildikten sonra anlaşılması durumunda bu tür yanlışlıkların düzeltilmesine imkan tanıyan bir yoldur. Maddi hatanın düzeltilmesi ise (HMK m. 183), bir yargılamada hüküm verilinceye kadar yapılan açık yazı ve hesap hatalarının düzeltilmesi amacıyla hüküm verilinceye kadar başvurulabilen bir yoldur[7]. Tashih sadece mahkemenin hükmündeki maddi hataların düzeltilmesine imkan sağlamasına rağmen, maddi hatanın düzeltilmesi hem mahkemenin hem de tarafların belgelerinde bulunan açık yazı ve hesap hatalarının düzeltilmesine yarar.

Tashih yoluna sadece ilk derece mahkemesi kararlarına karşı değil, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay kararlarına karşı da başvurulabilir[8].

Tashihle hükmün değiştirilmesi mümkün değildir[9]. Başka bir deyişle, hüküm sonucunda tarafların talepleri hakkında verilen karar ile taraflara yüklenen borçlar ve tanınan hakların kapsamı değiştirtilemez. Tashih yoluyla hükümde yer alması unutulan veya eksik kalan bir unsur hükme eklenemez ya da hükümde yer alan bir unsur (örneğin tespit edi

hükme eklenemez ya da hükümde yer alan bir unsur (örneğin tespit edilen bir hak) hükümden çıkarılamaz[10]. Zira hakim hükmünü açıkladıktan

[5] Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 816; Yılmaz, Islah, s. 439 vd.

[6] Kuru, C. V, s. 5298.

[7] Karslı, s. 733.

[8] Yılmaz, Şerh, s. 1356.

[9] Kuru, C. V, s. 5300; Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 594; Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 816; Karslı, s. 733; Görgün, s. 435; İyilikli, s. 28. Tashihteki gibi, maddi hataların düzeltilmesi yoluyla da tarafların iddia ve savunmalarını değiştirmeleri, talep sonuçlarını değiştirmeleri veya artırmaları mümkün değildir. Maddi hataların düzeltilmesi iddia ve savunmanın değiştirilmesi yasağı kapsamında olmamakla beraber, örneğin, maddi hatanın düzeltilmesi bahanesiyle dava konusunun değiştirilmesi mümkün değildir. Bkz. 20. HD, 4.4.2002, 954/3146 (Alangoya/ Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 167, dn. 11).

[10] Tutumlu, Hükmün Düzeltilmesi, 224.

sonra davadan elini çekmiş olduğundan hükümle bağlıdır. Hüküm eksik veya yanlış olsa dahi değiştirilemez[11]. Buna göre, yargılama sonucunda daha önce tam veya eksik olarak hükmedilen, reddedilen veya hükmedilmesi ihmal edilen talepler için yeniden hüküm verilemez. Örneğin, somut olayda borçlunun temerrüt tarihi olarak belirlenen tarihe göre hesaplama yapılarak hüküm verildikten sonra, tahkikat ve hükümle tespit edilen temerrüt tarihi değiştirilerek tekrar hüküm kurulması hükmün değiştirilmesi anlamına gelmektedir[12].

Diğer yandan tashih bir kanun yolu da değildir[13]. Kanun yoluna başvurularak maddi hatanın düzeltilmesi bahanesiyle hükmün değiştirilmesi mümkün değildir[14]. Dolayısıyla tashih, istinaf veya temyizden farklı olarak, davanın esası hakkında verilen hükümde değişikliğe yol açacak şekilde inceleme yapılmasına imkan tanımaz.

Tashih hüküm icrası tamamlanıncaya kadar talep edilebilir[15]. Hükmün icra edilmemiş olması kaydıyla, hükmün kesinleşmesinden sonra dahi tashih yoluna başvurulabilir[16].

Hükümdeki maddi hataların mahkeme tarafından resen veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltilebileceğini belirttik[17]. Hüküm taraflara tebliğ edilmişse, hakim artık tarafları dinlemeden hükümdeki maddi hatayı düzeltemez. Hükmün tashih edilebilmesi için öncelikle taraflara veya ilgililere hukuki dinlenilme hakkı tanınmalıdır. Zira, davanın tarafları hukuki dinlenilme hakkına sahip olup, bu bağlamda var-

Yazdır 14.12.2015 10:23

vahiri tarafları hukuki dinlenilme hakkına sahip olup, bu bağlamda yargılamayla ilgili işlemlerden bilgi sahibi olmak, açıklama yapmak ve açıklamalarının dikkate alınmasını talep hakkına sahiptir (HMK m. 27). Hukuki dinlenilme hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının da bir

[11] Yılmaz, Şerh, s. 1353; "Ne var ki hakim duruşmaya son verip, kararı anlatmakla davadan elini çekmiştir. Artık mahkemece, karardan sonraki dönemde usule ilişkin ayrık haller dışında, davayı tekrar ele alıp, esasa etkili karar verilemez. Mahkemece işaret edilen doğrultuda inceleme yapılıp karar verilmesine olanak tanıyan bir usul hükmü de yoktur" 1. HD, 12.12.2002, 13589/14189 (Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 816).

[12] İİD, 13.1.1964, 12153/12802 (Kuru, C. V, s. 5300).

[13] Karslı, s. 733.

[14] 9. HD, 3.5.1984, 4292/5053 (Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 594, dn. 7).

[15] Kuru, C. V, s. 5300; Yılmaz, Şerh, s. 1354-1355; Karslı, s. 733. Karslıya göre, ilamlı icra takibi başladıktan sonra da hükmün tashihi istenebilir, ancak hüküm tamamen icra edildikten sonra maddi hatalar düzeltilemez.

[16] Umar, s. 853; Görgün, s. 435.

[17] Bkz. yuk. dn. 5 vd.

unsurudur. Buna göre, hakim maddi hatayı ancak tarafları duruşmaya davet edip dinledikten sonra düzeltebilir. Tarafların Tebligat Kanunu hükümlerine göre hazırlanacak usulüne uygun bir davetiye ile duruşmaya davet edilmesi gerekir (Teb. K. m. 9). Davetiyede diğer zorunlu unsurlar yanında, mutlaka anlaşılır şekilde tebliğin konusu ve davetiyeye uygun hareket edilmemesinin hukuki sonucu belirtilmelidir. Taraflardan biri veya her ikisi usulüne uygun olarak davet edildikleri duruşmaya gelmese dahi hakim dosya üzerinden inceleme yaparak tashih konusunda karar verebilir (HMK m. 304, I). Taraflar duruşmaya gelmese dahi yokluklarında dosya üzerinden karar verilmesi hukuki dinlenilme hakkına aykırılık teşkil etmez. Zira taraflar usulüne uygun olarak davet edilerek yargılama işlemi konusunda bilgilendirilmiş ve kendilerine açıklama yapma hakkı tanınmıştır.

Tashih talebinin kabul edilmesi durumunda, düzeltilen hususlarla ilgili karar mahkemede bulunan hüküm nüshaları ile taraflara verilmiş olan suretlerin altına veya bunlara eklenecek ayrı bir kağıda yazılır, imzalanır ve mühürlenir (HMK m. 304, II).

Tavzihte olduğu gibi tashih kararları aleyhine de kanun yoluna başvurulması mümkündür. Zira tavzih kararının doğru olup olmadığı

http://dergipark.gov.tr/uploads/issue/download/5000152/mihder-volume-11-issue-32-2015-3.pdf 5/12 sayfa

veya hükümde değişiklik yapılıp yapılamadığı ancak kanun yolu incelemesiyle denetlenebilir[18]. Ancak Yargıtay, kendisi tarafından verilen tavzih veya maddi hataların düzeltilmesi (tashih) kararlarına karşı ise kanun yoluna ve dolayısıyla karar düzeltme başvurulamayacağını kabul etmektedir[19]. Kanımızca, olması gereken hukuk bakımından, ilk derece yargılamasında olduğu gibi, Yargıtay'ın tashih kararlarına karşı da kanun yolu açık olmalıdır. Zira aksine bir düzenleme olmadıkça mahkemelerin nihai kararlarına karşı kanun yolu açıktır. Buna göre, Yargıtay dairesinin tashih talebi hakkındaki kararına karşı, hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nda temyiz yoluna başvurulabilmelidir.

[18] Kuru, C. V, s. 5302.

[19] HGK, 10.3.2010, 13-53/138 (İBD, C. 86, S.1, Y. 2012, s. 283-284); HGK, 15.3.1969, 2-466/178 (Tutumlu, Hükmün Düzeltilmesi, s. 228).

II. Yargıtay'ın "Maddi Hata" Kavramı Hakkındaki Görüşü ve Hükmün Tashihi Bakımından Uygulaması

Hükmün tashihi konusunda kanun hükümlerini ve bu konudaki görüşleri açıkladıktan sonra, asıl üzerinde durmak istediğimiz konu, Yargıtay'ın özellikle son dönemde sayısı gittikçe artan kararları ile "maddi hata" kavramının kapsamını kanunun açık hükmüne ve usul hukukunun temel ilkelerine aykırı olarak genişleten uygulamalarıdır.

Yargıtay, iş hukukuna ilişkin güncel kararları ile hükmün tashihi kurumunu hükmün hukuka uygunluğunun denetlenmesi için adeta yeni bir temyiz yolu olarak kullanmakta ve hükmün tashihi yoluyla kesinleşmiş mahkeme kararlarında esasa ilişkin düzeltme ve değişiklikler gerçekleştirmektedir.

Yargıtay'a göre, ilk derece mahkemesi tarafından gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan karar verilmesi durumunda, ilk derece mahkemesindeki eksik incelemenin temyizde bozma sebebi yapılmamış olması, "maddi hata" olarak kabul edilmelidir[20].

Yargıtay'ın "maddi hata" sebebiyle kesinleşmiş mahkeme kararı

Yargıtay III "maddi hata" sebebiyle kesinleşmiş mahkeme kararı hakkında esastan inceleme yapması daha ziyade iş yargılamasında ortaya çıkan bir uygulamadır. İncelediğimiz mahkeme kararlarında, temyiz incelemesi sonunda verilen Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme yolunun açık olmaması nedeniyle, Yargıtay'ın açıkça eksik veya hatalı inceleme yaptığı durumlarda, "maddi hata" bulunduğu gerekçesiyle dosya yeniden incelenmektedir.

Yargıtay'a göre, *" Maddi yanılgı kavramından amaç; Hukuksal değerlendirme ve denetim dışında, tamamen maddi olgulara yönelik, ilk*

[20] "Davacı ile davalı aralarındaki dava hakkında İstanbul Anadolu 15. İş Mahkemesinden verilen 11.06.2013 tarihli ve 2013/604 esas, 2013/384 sayılı kararı Dairenin 19.11.2013 tarihli ve 2013/29668 esas, 2013/25377 karar sayılı ilamıyla ONANMASINA karar verilmiştir. Davalı şirket ve belediye avukatınca, işçilerin ihale süresinin bitiminden sonra ihaleyi alan firmada çalışmaya devam ettikleri bu sebeple feshe bağlı kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık izin ücreti alacakları bulunmadığı, aynı nitelikteki dosyalarda verilen onama kararlarının 22. Hukuk Dairesi tarafından yapılan inceleme sonucunda maddi hata kabul edilerek kararın bozulduğu, itiraza konu dosyaların maddi hataya dayalı olarak onandığı belirtilerek bu yönden kararın maddi hataya dayandığı gerekçesiyle ortadan kaldırılması istenilmiş, yapılan incelemede, mahkemece verilen hükmün gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan verildiği, bu hususun bozma sebebi yapılmamasının maddi hatadan kaynaklandığı anlaşıldığından Dairemizin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen onama kararının ortadan kaldırılmasına karar verildi." 22. HD, 17.6.2015, 16131/20870 (Yayınlanmamış Karar).

bakışta yanılgı olduğu açık ve belirgin olup, her nasılsa, inceleme sırasında gözden kaçmış ve bu tür bir yanlışlığın sürdürülmesinin Kamu düzeni ve vicdanı yönünden savunulmasının mümkün bulunmadığı, yargılamanın sonucunu büyük ölçüde etkileyen ve çoğu kez tersine çeviren ve düzeltilmesinin zorunlu olduğu açık yanılgılardır"[21].

Hukuk Genel Kurulunun çeşitli kararlarında, iş mahkemelerinden verilen kararlara karşı karar düzeltme yolunun kapalı olmasının maddi hataya dayalı kararların düzeltilmesine engel olmadığı, hatalı biçimde hak sahibi olmanın evrensel hukukun temel ilkelerine ters düştüğü, maddi gerçeğin her zaman önde geleceği, maddi hataya dayalı onama veya bozma kararlarının karşı taraf lehine sonuç doğurmayacağı kabul edilmektedir[22].

Yargıtay ilk derece mahkemesi tarafından yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan (eksik inceleme sonucunda) hüküm verilen du-

rumlarda[23], bu hususun Yargıtay (kendisi) tarafından temyiz incelemesinde dikkate alınmamasını "maddi hata" olarak nitelendirmekte ve taraflardan birinin maddi hata sebebiyle yeniden inceleme yapılmasını talep etmesi durumunda, tekrar esastan inceleme yaparak daha önce verdiği onama kararını kaldırmakta ve hükmün esasında değişikliğe yol açacak şekilde bozma kararı vermekte[24] veya daha önce verdiği bozma

[21] HGK, 19.6.2015, 2013/21-2361, 2015/1728 (Yayınlanmamış Karar); HGK, 02.07.2003, 21-425/441 (Legal). Erişim Tarihi 15.12.2015.

[22] HGK, 23.10.2002, 10-895/838 (Legal); HGK, 02.07.2003, 21-425/441 (Legal); HGK,13.04.2011, 9-101/128 (Legal). Erişim Tarihi 3.12.2015.

[23] Temyiz sebebi olarak eksik inceleme, usul kurallarına aykırılık sebepleri arasında yer almaktadır. Eksik inceleme ilk derece mahkemesinde (1086 s. HUMK m. 428, IV) veya temyiz incelemesinin yapıldığı sırada gerçekleşebilir (1086 s HUMK m. 440, IV). Eksik incelemenin anlamı ve örnekleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Akcan, s. 40 vd., ve s. 255 vd. Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre usule aykırılık, kanun koyucunun saydığı usule aykırılık halleri dışında, genel olarak, istinaf yolunda "yargılamada eksiklik" (HMK m. 353, I, b, 2), temyiz yolunda ise "karara etki eden yargılama hatası ve eksiklikler" (HMK m. 371, I, ç) şeklinde ifade edilmektedir.

[24] "Davalı şirket ve belediye avukatınca, işçilerin ihale süresinin bitiminden sonra ihaleyi alan firmada çalışmaya devam ettikleri bu sebeple feshe bağlı kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık izin ücreti alacakları bulunmadığı, aynı nitelikteki dosyalarda verilen onama kararlarının 22. Hukuk Dairesi tarafından yapılan inceleme sonucunda maddi hata kabul edilerek kararın bozulduğu, itiraza konu dosyaların maddi hataya dayalı olarak onandığı belirtilerek bu yönden kararın maddi hataya dayandığı gerekçesiyle ortadan kaldırılması istenilmiş, yapılan incelemede, mahkemece verilen hükmün gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan verildiği, bu hususun bozma sebebi

kararını kaldırarak dosya hakkında yeniden esastan inceleme yapmakta ve karar vermektedir[25].

Örneğin bir iş davasında, davacı somut olayda karar veren iş mahkemesinin hükmü hakkında Yargıtay ilgili dairesinin onama kararının maddi hataya dayandığını ileri sürerek bu maddi hatanın giderilmesini istemiştir. Davacı vekili maddi hatanın giderilmesi isteminde, davalının fazla mesai ücretini ödediğini yazılı belgeyle ispat etmesi gerektiğini, tanıkla kanıtlamasının mümkün olmadığını, bilirkişinin tanık beyanlarını esas alarak fazla mesainin zamsız kısmının ödendiğini belirterek sadece %50 zamlı kısmını hesap ettiğini, mahkemenin bunu hüküm altına aldığını, kararın Yargıtay tarafından temyiz taleplerinin reddiyle onandığını, ancak aynı mahiyetteki diğer kararları ise fazla mesainin tanıkla ispatının

mümkün olmadığı gerekçesiyle bozduğunu, bu sebeple onama ilamlarının maddi hataya dayandığını belirtmiştir. Yargıtay ilgili dairesi ise, *"davalının davacının hakkettiği fazla mesai ücretini ödediğine dair imzalı bordro, banka dekontu, ödeme makbuzu gibi yazılı belge ibraz et-*

yapılmamasının maddi hatadan kaynaklandığı anlaşıldığından Dairemizin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen onama kararının ortadan kaldırılmasına karar verildi. Dava dosyası için Tetkik Hakimi..... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:" 22. HD, 17.6.2015, 16131/20870 Yayınlanmamış Karar); "Ne var ki hükmüne uyulan Dairemizin 18.07.2011 gün ve 2011/3839E, 2011/6392K sayılı kararında bozma nedenlerinden biri de kusur oranlarının belirlenmesine yönelik olup, kusur oranlarının belirsiz olduğu bir durumda, bozma ilamındaki sair itirazların reddedilmiş bulunması, manevi tazminatın miktarı bakımından kazanılmış hak oluşturmayacağı gibi ret nedeninin ortak olduğu durumlarda vekille temsil edilen davalılar yararına tek vekalet ücreti verilmesi tarife hükümleri gereğidir. Hal böyle olunca bu yönlere ilişkin davacının temyiz itirazlarının reddinin maddi yanılgıya dayalı olduğu anlaşılmakla Dairemizce 18.07.2011 gün ve 2011/3839E, 2011/6392K sayılı kararının kaldırılmasına karar verilerek dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü:" 21. HD, 22.11.2012, 16188/20899; HGK, 19.6.2015, 2013/21-2361, 2015/1728 (Yayınlanmamış Karar).

[25] "Dosya içerisinde Ticaret Sicilinden şirketlerin kuruluşlarıyla ilgili kayıtların celbedilmediği, tarafların birinin sunduğu bilgisayar çıktılarına göre sonuca varıldığı anlaşılmaktadır. Bu kayıtlarda A Ltd Ş.'nin (kuruluş tarihinin) 3.1.1992 olduğu yazılıdır. Açıklanan nedenlerle bozma kararında A Ltd. Ş.'nin tescil tarihinin maddi hata sonucu yanlış belirlendiği bu nedenle de bozma kararının gerekçesinin hatalı olduğu saptandığından 10.3.2005 tarihli bozma kararının ortadan kaldırılmasına karar verildi. Dosya incelendi, gereği düşünüldü:..." 9. HD, 25.4.2006, 10065/15375 (Umar, s. 852). Somut olayda, her ne kadar gerekçenin hatalı olmasından söz edilmekteyse de esasında delillerin ve dosyanın eksik incelenmesinden kaynaklanan esasa etkili bir usul hatası söz konusudur.

mediği, ödemenin tanıkla ispatının mümkün olmadığı, bu sebeple Dairenin bu yöne dair davacının temyiz talebinin reddiyle kararı onamasının maddi hataya dayandığı", ifade edilerek onama kararının ortadan kaldırılmasına, davacının kesinleşen mahkeme kararına yönelik temyiz itirazlarının yeniden incelenmesine karar verilmiştir[26].

İşe iade talebiyle dava açılan bir olayda, davalı işveren tarafından mahkemeye sunulan organizasyon şeması hakkında davacının beyanı alınmadan, bu organizasyon şemasına dayalı olarak Yargıtay ilgili dairesi bozma kararı vermiştir. Davacının maddi hata sebebiyle düzeltme

isteminde bulunması üzerine, Yargıtay, davacının iş güvencesinden yararlanma hakkının bulunup bulunmadığının tespiti bakımından önemli olan organizasyon şeması konusunda davacının diyeceklerinin sorularak ve olaydaki tüm bilgi ve belgeler yeniden değerlendirilerek karar verilmek üzere, önce bozma kararının ortadan kaldırılmasına ve eksik inceleme ile verilen mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir[27].

Bir başka olayda, tapu kaydının mahkeme kararıyla iptal edilmesi nedeniyle devlete karşı açılan sorumluluk davasında, ilk derece mahkemesinin kararı hüküm altına alınan tazminat miktarında Borçlar Kanununun haksız fiil hükümleri uyarınca indirim yapılması gerektiği düşüncesiyle verilen bozma kararlarının maddi hataya dayalı olduğu ve mahkemece taşınmazların gerçek değeri ve davacıların gerçek zararına hükmedilmesi gerekirken tazminat miktarında indirim yapılmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle ilk bozma kararı kaldırılarak yeniden temyiz incelemesi yapılmış ve yukarıdaki gerekçeyle yeniden bozma kararı verilmiştir[28]. Kararın karşı oy yazısında ise düzeltmenin maddi hatadan kaynaklanmadığı, Yargıtay'ın daireleri arasındaki işbölümü uyarınca görevli Yargıtay dairesinin yerleşik içtihatlarına uygun olarak karar verilmiş olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu düzeltmenin usuli kazanılmış hak kurumunu da aykırı olduğu ifade edilmiştir.

Bir başka örnekte, asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu bir yargılamada sulh hukuk mahkemesi tarafından karar verilmiş, temyiz incelemesi sonucunda görevsiz mahkeme tarafından yargılama yapılmış olması Yargıtay'da bozma sebebi yapılmamış, ancak daha sonra görevsiz mahkemede yargılama yapılmış olmasının ilgili Yargıtay dairesi tara-

[26] 7. HD, 20.1.2015, 2014/22353, 2015/162 (Kazancı), Erişim Tarihi 3.12.2015.

[27] 23. HD, 23.1.2014, 2013/37538, 2014/807 (Kazancı), Erişim Tarihi 9.12.2015.

[28] 5. HD, 21.1.2014, 2013/23732, 2014/1168 (Kazancı), Erişim Tarihi 9.12.2015.

fından dikkate alınmaması "maddi hata" olarak nitelendirilmiş ve "sehven" verilen bu onama kararı kaldırılarak, kesinleşen ilk derece mahkemesi hakkında bozma kararı verilmiştir. Yargıtay dairesi her ne kadar somut olayda karar düzeltme yolu açık değilse de "maddi hataya" ilişkin düzeltme istemi hakkında olumlu karar vermiştir[29].

Sonuç olarak Yargıtay'a göre[30];

- Maddi hataya dayalı olarak verilmiş onama ya da bozma kararları

ile hatalı biçimde hak sahibi olmak, evrensel hukukun temel ilkelerine ters düştüğünden karşı taraf yararına sonuç doğurmamalıdır.

- Temyiz incelemesinde maddi vakıalarda, davanın taraflarında, uyuşmazlık sürecinde, uyuşmazlığa esas başlangıç ve bitim tarihlerinde, zarar hesaplarına ait rakam ve vakıalarda ve bunlara benzer durumlarda; yanlış algılanma sonucu, açık ve belirgin yanlışlıklar yapılması durumunda kararın düzeltilmesi mümkündür.
- Bu tür açık hatalarda ısrar edilmesi ve maddi gerçeğin göz ardı edilmesi, yargıya duyulan güven ve saygınlığın sarsılmasına, adalete inancın ortadan kalkmasına neden olur.
- Açık maddi hataya dayalı ve yanlışlığı son derece belirgin haksız ve adaletsiz sonuçların giderilmesi kamu düzeni açısından zorunludur.
- Onama ya da bozma kararlarında açıkça maddi hatanın bulunduğu durumlarda, dosyanın yeniden incelenmesi mümkündür.

III. Yargıtay Uygulamasının Eleştirisi

Kanımızca Yargıtay'ın yaklaşımını ortaya koyan bu tespitlerden, Yargıtay'ın deyişiyle "maddi hata sebebiyle dosyanın yeniden incelenmesini", yeni bir temyiz veya karar düzeltme incelemesi olarak değerlendirmek mümkündür. Nitekim Yargıtay[31] ve iş uyuşmazlıklarına bakan

[29] 14. HD, 6.7.2015, 1860/7511 (Kazancı), Erişim Tarihi 9.12.2015.

[30] Bkz. yuk. dn. 24.

[31] Yargıtay 1967 tarihli kararında, tavzih yoluyla bozma kararının kaldırılarak, daha sonra onama kararı verilmesinin talep edilmesini karar düzeltme olarak nitelendirmektedir ve iş yargılamasında karar düzeltme yolunun kapalı olduğuna işaret etmektedir. HGK, 29.11.1967, 9/685-582 (Bilge, s. 124); "Ancak giderilmesi gereken maddi hataların bulunması nedeniyle ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 8. maddesi hükmüne göre, İş Mahkemelerinden verilen kararlara ilişkin Yargıtay kararları için karar düzeltme yolu mevcut olmadığından hükümlerin tavzihi yolunun

Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin önceki başkanlarından Kılıçoğlu, maddi hata sebebiyle onama veya bozma kararlarının kaldırılmasına yönelik incelemeyi "norma uygun olmayan contro legem" bir uygulama olarak değerlendirmekte ve bir nevi "karar düzeltme" olarak nitelendirmektedir.

Ancak yazar, adaletsiz bir kararın yargısal kimliğe bürünme tehdidini ortadan kaldırması sebebiyle hukukçuların vicdanında yer alan bir uygulama olarak az sayıda eleştiri aldığını ve bu uygulamada sorumluluğu en az olanın yargı olduğunu, sorunun alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının kısıtlı olmasından ve yıllarca istinaf mahkemelerinin göreve başlatılamamasından kaynaklandığını ifade etmektedir[32].

Kanımızca Yargıtay'ın uygulaması hem hukuk tekniği hem de "vicdan" ve "adalet" değerleri bakımından çeşitli yönlerden eleştiriye açıktır. Yargıtay, "maddi hata" kavramının kapsamını kanuna aykırı şekilde genişleterek adeta yeni bir "kanun yolu" ihdas etmektedir. Kanunda açıkça öngörülmeyen bir başvuru yolunun Yargıtay tarafından ve açık kanun hükümlerine aykırı olarak tanınması, medeni usul hukukunun niteliği ve bu hukuk dalında geçerli temel ilkeler bakımından kabul edilebilir bir uygulama değildir. Medeni usul hukuku şekli bir hukuk dalı olup bu alanda kanunilik ilkesi geçerlidir. Medeni usul hukukunun maddi gerçeğin tespiti, sübjektif hakların gerçekleştirilmesi, adaletin sağlanması gibi amaçları, ancak kanun koyucunun medeni usul hukuku alanında oluşturduğu usul kurallarının çizdiği sınırlar dahilinde gerçekleştirilebilir. Taraflar yargılama süresince belirli süreler içinde ve kurallara uygun olarak iddia ve savunmalarını ileri sürebilirler. Kanunda öngörülen yöntem ve usullere aykırı olarak ve hak düşürücü süreler sona erdikten sonra, usul işlemlerinin tamamlanması mümkün değildir. Aynı kural, yargı organları için de geçerlidir. Taraflara usuli hak ve yetkiler tanıyan usul kuralları, taraflar gibi mahkemeyi de bağlamaktadır. Şekil kuralları, hakimin keyfi davranışlarını önleyerek taraflara eşit davranılmasını sağlayan kurallardır[33].

Her şeyden önce iş yargılamasında iş mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz incelemesi sonunda verilen Yargıtay kararlarına

---

geniş yorumlanması yöntemiyle gerçeğin bulunması gerekmektedir." 10. HD, 6.6.1995, 4804/5230 (Kuru, s. 4872).

[32] Kılıçoğlu, s. 360.

[33] Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 61 vd.

karşı karar düzeltme[34] yolu kapalıdır (5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 8, son fıkra)[35]. Bu nedenle Yargıtay'ın onama kararı ile iş mah-

kemesi tarafından verilen hüküm kesinleşir. Kesinleşen iş mahkemesi kararına karşı artık olağan kanun yollarına başvurulamaz. Şeklen kesinleşen iş mahkemesi kararının yargılamanın yenilenmesi yolu dışında yeniden ele alınması ve esasa ilişkin yeni bir karar verilmesi mümkün değildir[36].

Maddi hata sebebiyle karar düzeltme yolunun açılması, ilk derece mahkemesi kararının onama sebebiyle kesinleşmesi durumunda, kesin hüküm kurumuna açık aykırılık teşkil etmektedir. Hükme karşı başvurulabilecek olağan kanun yolu bulunmaması halinde hükmün şekli anlamda kesinleştiği kabul edilir. Şekli anlamda kesinleşen mahkeme kararı aynı zamanda maddi anlamda kesin hüküm etkisine sahiptir (HMK m. 303). Maddi anlamda kesin hüküm ise, hükmün kararı veren mahkeme tarafından değiştirilememesi, tekrar dava edilememesi ve daha sonra açılan davalarda bağlayıcı olmasıdır. Buna göre tarafları, konusu ve sebebi aynı olan dava hakkında, yargılamanın yenilenmesi[37] ve değişiklik davası[38] gibi kanunda açıkça öngörülen istisnalar dışında yeniden yargılama yapılamaz ve hüküm verilemez. Kesin hüküm, taraflar arasındaki uyuşmazlığın geleceğe yönelik olarak sona erdirilmesini amaçlar ve bu sayede medeni usul hukukunun amaçlarından da biri olan toplumsal barışın sağlanmasına, hukuka güven duyulmasına ve hukuki güvenliğin korunmasına hizmet eder[39]. Kesin hüküm ilk derece mahkemesi kararına karşı yapılan kanun yolu başvurusunun üst mahkeme tarafından reddedilmesiyle (onama ile) kesinleşebileceği gibi, bazı hallerde bozma kararı verilmesine rağmen bozma kapsamı dışında kalan hüküm

---

[34] Karar düzeltme, Yargıtay'ın temyiz incelemesi sonucunda verdiği kararlara karşı tanınmış geniş anlamda bir kanun yoludur. Türk hukukuna özgü olan karar düzeltmenin varlık sebebi, istinaf kanun yolunun bulunmamasıdır (Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 966).

[35] İş mahkemesi kararları bakımından karar düzeltme yolunun kapatılmasında iş yargılamasının süratle sonuçlandırılması düşüncesinin bulunabileceği hakkında bkz. Bilge, s. 124.

[36] Yılmaz, İş Mahkemeleri, s. 1515 vd.

[37] Yargılamanın yenilenmesi şartları ve usul hükümleri hakkında bkz. Arslan, s. 76 vd.; Namlı, s. 173 vd.

[38] Değişiklik davasının şartları ve usul hükümleri hakkında bkz. Kırtıloğlu, s. 165 vd.

[39] Pekcanıtez/Atalay/Özekes, 842 vd.

kısımları da kesinleşir. Yargıtay bozma kapsamı dışında kalan hüküm kısımlarının kesinleşmesini usuli kazanılmış hakkın türlerinden biri olarak kabul etmektedir. Yargıtay, içtihadı birleştirme kararında da kabul edildiği üzere bu hakkı ne ilk derece mahkemesi ne de Yargıtay ortadan kaldırabilir[40].

Yargıtay'ın uygulaması, kanunda öngörülen parasal sınır sebebiyle karar düzeltme yolu kapalı olan diğer mahkeme kararları bakımından ayrıca iki noktada eşitliğe aykırı sonuçlar doğurmaktadır. Bunlardan ilki şudur: Kural olarak, malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklarda verilen Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme[41] yoluna başvurulabilmesi için kanunda öngörülen ve her yıl yeniden değerleme oranına göre belirlenen parasal sınır şartının sağlanması gerekmektedir. Buna göre, 2015 yılı için miktar veya değeri 12.690 TL'den az olan hükümlerin onanması veya bozulmasına ilişkin Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme yoluna gidilemez. Buna karşılık Yargıtay iş yargılaması bakımından maddi hata sebebiyle dosyanın yeniden inceleyerek onama veya bozma kararlarının kaldırmasında herhangi bir parasal sınır öngörmediğinden iş davaları ile diğer malvarlığına ilişkin davalar arasında karar düzeltme yoluna başvuru hakkının kullanılması bakımından Anayasa ile de güvenceye bağlanan temel haklardan biri olan eşitlik ilkesine (AY m. 2) aykırı işlem yapılmaktadır[42]. Eşitlik aynı zamanda Anayasa Mahkemesi tarafından da kabul edildiği üzere, hukuk devleti ilkesinin bir unsurudur[43].

Eşitlik ilkesine aykırı ikinci durum ise, malvarlığına ilişkin diğer davalarda kanunda belirlenen hak düşürücü süre içinde karar düzeltme yoluna başvuru imkanı tanınmasına rağmen, "maddi hata" sebebiyle yeniden inceleme yapılması bakımından Yargıtay'ın herhangi bir süre sı-

---

[40] 4.2.1959 T., 13/5 Sayılı YİBK. (RG, 28.4.1959 T., 10193 S.)

[41] Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26.9.2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ila 454'üncü madde hükümleri uygulanacaktır. Bu hüküm kapsamında olan yargılamalar bakımından temyiz ve karar düzeltme yoluna ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemeleri göreve başladıktan sonra dahi bir süre uygulanmaya devam edilecektir.

[42] Yargıtay'ın maddi hata sebebiyle şeklen kesinleşen iş mahkemesi kararlarını değiştirecek nitelikte kararlar vermesinin, usul hukukunun temel ilkelerine de aykırı olduğu yönünde bkz. Yılmaz, İş Mahkemeleri, s. 1516.

[43] Çağlayan, s. 51.

nırlaması öngörmemiş olmasıdır. Karar düzeltme süresi onbeş gündür ve Yargıtay kararının taraflara tebliğinden veya duruşma yapılan hallerde tefhimden itibaren işlemeye başlar. Oysaki maddi hata sebebiyle yeniden inceleme talep edilebilmesi için bu tür bir hak düşürücü süre bulunmamaktadır. Hüküm icra edilinceye kadar hükmün tashihi talep edilebilmektedir.

Uygulama hukuk devleti ilkesine de aykırıdır. Hukuk devleti ilkesinin gereği olarak, hukukun herkesin bilebileceği şekilde aleni olması gerekmektedir. Kişilerin hukuka uygun hareket edebilmeleri hukuk kuralları hakkında yeterince bilgi sahibi olmalarına bağlıdır. Hukuk kurallarının herkesçe bilinebilmesi hukukta belirlilik ve güvenilirlik sağlayarak keyfi uygulamaların önüne geçer[44]. Maddi hata sebebiyle yeniden temyiz incelemesinin önünün açılması, içeriği, kapsamı ve uygulanma biçimi açık ve kesin olmayan, kanuna açıkça aykırı olan bir kural oluşturularak hukuki güvenliği ortadan kaldırmaktadır. Somut örnekler bakımından keyfi uygulama yapılması kastıyla hareket edildiğini iddia etmek mümkün değilse de genel olarak keyfiliğe yol açabilecek bir uygulama olduğunu söyleyebiliriz.

Hukuk devletinde, herkes tarafından usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş kurallara uygun hareket edilmelidir, benzer durumlarda benzer şekilde karar verilmelidir ve tarafsız davranılmalıdır. Bunu sağlamanın asgari yolu ise herkes için bağlayıcı olan genel ve soyut hukuk kurallarını kanunlarla ortaya koymaktır, başka bir deyişle kanunilik ilkesine uygun hareket etmektir[45]. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olması devletin organlarının da hukuk kuralları ile bağlı olması sonucunu doğurur. Her düzeydeki mahkemeler de devletin yargı organları olarak hukuk kuralları ile bağlıdır. Maddi hata sebebiyle yeniden temyiz yolunun açılması hukuk devleti ilkesine ve bunun bir sonucu olan kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Uygulamanın her ne kadar adaleti gerçekleştirmek amacıyla yapıldığı ve somut sonuçlarının bu yönde olduğu iddia edilebilirse de hukuk devleti ilkesi açısından bakıldığında, adalet yürürlükteki hukuk kurallarının istikrarlı ve eşit olarak uygulanmasıyla sağlanabilir. Maddi hata olarak nitelendirilen durumlara istinaden yeniden temyiz incelemesi veya karar düzeltme incelemesi yapılabileceğine ilişkin bir kanun hükmü

[44] Uygur, Adalet ve Hukuk Devleti, s. 33; Tutumlu, Vicdani Kanaat, s. 628.

[45] Uygur, Adalet ve Hukuk Devleti, s. 33.

bulunmadığına göre, bu uygulamayı kişilerin bilmesini ve buna göre işlem yapmalarını beklemek de hukuk devletinde uygun olmayacaktır.

Anayasaya göre, hakimler Anayasaya, kanuna, hukuka uygun olarak ve vicdani kanaatlerine göre karar verirler (AY m. 138). Medeni usul hukukunun amacı olan maddi hukukun tanıdığı sübjektif hakların gerçekleştirilmesi, ancak kanuna ve hukuka uygun kararlar vermekle mümkün olabilir. Anayasanın hakimlere tanıdığı yargı yetkisinin olması gereken hukuk bakımından sadece vicdani değerlere uygun kullanılması yeterli değildir[46]. Hakimlerin kararları Anayasa, kanuna ve hukuka uygunluk şartlarını aynı anda yerine getirmelidir. Mahkemeler davalarda uygulamakla yükümlü oldukları hukuk kurallarının yerindeliği açısından değil, somut olayın hukuka uygun olup olmadığı bakımından değerlendirme yapabilirler[47]. Hakimler anayasanın, kanunların ve hukukun üstüne çıkarak kara veremezler. Aksi yöndeki uygulamalar hukukun belirliliği ve hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturur[48].

Ayrıca hakimin karar verirken esas alacağı ölçütlerden biri olarak vicdani kanaat, ancak hakime takdir yetkisi tanınan hallerde delillerin takdirinde, hukuk kurallarının yorumlanmasında ve somut olaya uygulanmasında rol oynar. Bilim, terbiye ve tecrübeyle gelişen vicdan, karar verenin başvurduğu en son içsel karar verme merci olmakla birlikte, tek başına doğru kararlar verilmesinin güvencesini oluşturmaz[49]. Bu bağlamda vicdan ölçütü tek başına doğru ve adil kararlar verilmesinin dayanağı ve gerekçesi olamaz. Hukuku ve bu bağlamda usul kurallarını resen uygulamakla yükümlü mahkeme, vicdani kanaatine ve hakkaniyete uy-

---

[46] Nitekim Bilge, 1973 tarihli karar düzeltme konulu eserinde, iş yargılamasında olması gereken hukuk ve adaletin gerçekleştirilmesi bakımından, tarafların bir kanun yolundan mahrum bırakılmaması için karar düzeltme yolunun açık olması gerektiğini savunmuştur. Karar düzeltme yolunun açık olup olmayacağının, yargılamanın türünden ziyade, dava konusu uyuşmazlığın değerine göre belirlenmesinin daha uygun olacağına işaret etmiştir. Yazar, karar düzeltme yolunun açık olmaması sebebiyle, Yargıtay'ın kendi onama kararını yok sayması, aslında kararın düzeltilmesi niteliğindeki istemleri tavzih talebi olarak kabul etmek veya iş mahkemesi kararlarına karşı doğrudan karar düzeltme yoluna başvurulmasına izin vermek gibi meşruluğu tartışmalı yollara müracaat etmek zorunda kaldığını belirtmiştir (Bilge, s. 125).

[47] Gözler, s. 122 vd.

[48] Tutumlu, Vicdani Kanaat, s. 632.

[49] Tutumlu, Vicdani Kanaat, s. 622. Vicdani kanaatin tanımı ve unsurları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Feyzioğlu, s. 103 vd.

.

gun kararı, ancak anayasa, kanun ve hukuk kurallarının çizdiği sınırlar içinde verebilir. Vicdani kanaat kişisel ve somut olaya ilişkinse de hukuk düzenine aykırı bir sonuç doğurmayacak şekilde dikkate alınabilir[50]. Anayasa'nın 138'nci maddesinin gerekçesine göre de hakim uygulamakla yükümlü olduğu kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğu kanısına varırsa, o hükmün iptal edilebilmesi için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilecektir[51].

Diğer yandan Anayasaya göre, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri ile yargılama usulleri kanunla düzenlenir (AY m. 142). Başka bir deyişle yargılama usulü alanında kanunilik ilkesi geçerlidir. Kanunda yer almayan bir yargılama usulünün uygulanması ve bu bağlamda kanun tarafından öngörülmeyen bir kanun yolunun açılması Anayasanın açık hükmüne ve kanunlara aykırıdır.

Medeni usul hukuku maddi gerçeğe dayalı olarak maddi hukukunun kişilere tanıdığı sübjektif haklarını gerçekleştirme amacı sınırsız değildir. Maddi gerçeğin araştırılması amacının sınırını, usul kuralları belirler. Usul kuralları ise hakimlerin ve mahkemelerin inceleme veya kararlarının hatalı veya eksik olabileceğini öngörerek çeşitli güvenceler sağlamıştır. İstinaf (Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasından sonra) veya temyiz (yürürlükte kaldığı dönem için karar düzeltme) gibi olağan kanun yollarına başvurmak suretiyle yargılama süreci ve kararlar denetlenebilmektedir. Kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı ise HMK'da sayılan sınırlı sayıdaki sebeplerden birinin gerçekleşmesi halinde yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilmektedir. Yargıtay'ın "maddi hata" olarak nitelendirdiği ve hükümde değişiklik yapılması sonucunu doğuracak esasa etkili hata veya eksiklikler bulunması, ancak HMK'nın 375'inci maddesinde sayılan yargılamanın iadesi sebeplerinden biri kapsamında ağır usule aykırılık olarak değerlendirilebilirse yeniden incelemenin konusu olabilir. Aksi halde, mahkemelerin kararları hatalı veya eksik olsa dahi maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder ve değiştirilemez.

Kanun koyucu hukuksal korunma mekanizmalarını sadece kanun yollarıyla da sınırlandırmamıştır. Kanun yolları veya diğer hukuki çareler ile değiştirilmesi mümkün olmayan hukuka aykırı kararlar söz konusu olduğunda ise, bu karar sebebiyle zarar gören taraf hakimin hukuki

[50] Tutumlu, Vicdani Kanaat, s. 625-626; Feyzioğlu, s. 125 vd.

[51] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Komisyon Raporları ve Madde Gerekçeleri, s. 205.

sorumluluğu yoluna başvurabilir. Hakimin yargılama faaliyetinden dolayı HMK'nın 46'ıncı maddesinde sayılan sebeplerden biri nedeniyle zarara uğrayan taraf, devlet aleyhine tazminat davası açabilir. Örneğin farklı bir anlam yüklenemeyecek kadar açık ve kesin bir kanun hükmüne aykırı karar verilmesi (HMK m. 46, I, c) veya duruşma tutanağında mevcut olmayan bir sebebe dayanarak hüküm verilmiş olması (HMK m. 46, I, ç) durumunda hakimin hukuki sorumluğu yoluna gidilebilir.

Aleyhine hüküm verilen tarafın şekli anlamda kesinleşen mahkeme kararına karşı, gerçek anlamda "maddi hatalar" nedeniyle hükmün tashihini talep etmek veya HMK'da sınırlı sayıda öngörülen ağır usule aykırılıklar sebebiyle yargılamanın iadesi yoluna başvurmak veyahut zarar görmüş ise hakimin hukuki sorumluluğu sebebiyle devlet aleyhine tazminat davası açmak dışında başvurulabileceği medeni usul hukukuna özgü usuli bir yol bulunmamaktadır. Bunlara ek olarak olağan kanun yollarının tüketilmesi halinde, herkes Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir. Bireysel başvuruda dahi kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda yargılama yapılamaz (AY m. 148, III-V; 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun m. 45). Bireysel başvuru incelemesi sonucunda mahkemenin kararından kaynaklanan bir ihlal tespit edilirse, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir (6216 s.K. m. 50, II)[52].

Anayasa'ya göre herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle hak arama hürriyetine sahiptir (AY m. 36). Hak arama çabasının sınırını usul kuralları belirlemektedir. Mahkemelerin görev ve yetkileri ile yargılama usulleri ancak kanunla düzenlenebileceğinden (AY m. 142), kanunla açık olarak tanınmamış bir kanun yolunun veya hukuki çarenin kullandırılması mümkün değildir. İş yargılamasında karar düzeltme yolu açık bulunmamasına rağmen, Yargıtay'ın, görünürde maddi hata nedenine dayalı hükmün tashihi yoluyla karar düzeltme hakkı tanıması, kanunla kendisine tanınan görev ve yetki sınırını aştığını da gös-

termektedir.

[52] Medeni usul hukuku bakımından Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurunun şartları, usulü ve sonuçları konusunda bilgi için bkz. Korkmaz, s. 91 vd.

Kanun koyucu tarafından mahkeme kararlarının denetimi ve düzeltilmesi amacıyla belirlenen olağan veya olağanüstü kanun yollarının veya diğer hukuki çarelerin dışında, Yargıtay tarafından yeni bir kanun yolu veya hukuki çare ihdas edilmesi, bu uygulamanın gerekçeleri arasında ileri sürülen hukuki güvenliğin sağlanmasına hizmet etmez, bilakis hukuki güvenliği ortadan kaldırır. Mahkeme kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yolları ve hukuki çareler kanun koyucu tarafından sınırlanmış olup, bu konuda Kanunda bir boşluk bulunmamaktadır. Yargıtay'ın "maddi hata" olarak nitelendirdiği davanın esasına ilişkin konularda yeniden inceleme yapması, kanun koyucunun yetkisinin kullanması anlamına gelmektedir.

Usul kuralları şekli ve emredici kurallar olup usul hukukunun işlevi, keyfiliği önlemektir. Maddi hata kavramının kapsamının HMK'da belirlenen sınırların aşılarak genişletilmesi, olumsuz bir örnek olarak, gelecekte ilk derece ve bölge adliye mahkemeleri tarafından da kesin hüküm teşkil eden kararların, "gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan karar verilmesi" nedeniyle "maddi hata" içerdiği gerekçesiyle, her zaman değiştirilmesi tehlikesini beraberinde getirecektir. Maddi hata sebebiyle hükmün tashihi (düzeltilmesi) kurumu (HMK m. 304) tek olup, bu hukuki kurumu ilk derece mahkemesi veya üst mahkemeler tarafından farklı anlam ve içeriklerle uygulamak mümkün olmadığına göre, Yargıtay'ın isabetsiz olarak değerlendirdiğimiz ve daha sık karşılaştığımız bu uygulamasından dönmesi gerekmektedir.

Maddi hata kavramının kapsamının genişletilmesi, mahkemelerin gelecekte keyfi davranmalarına yol açabilecek ciddi bir tehlikeyi de barındırmaktadır. Kesin hüküm teşkil eden kararlarının her zaman değiştirilebileceğini düşünen mahkemeler, yargılamada yeterince tiziz davranmak ve eksiksiz inceleme yapmak çabasından geri durabilirler.

Yargının ve özellikle Yargıtay'ın iş yükünün altından kalkılamayacak derecede fazla olduğu, davaların ve diğer yargısal işlerin makul süreler içinde sonuçlanabilmesi için Yargıtay'ın karar organlarının azami

çabayı gösterdikleri ve mümkün olduğunca az hata ile ülkede içtihat birliğini sağlamaya ve somut olay adaletini gerçekleştirmeye yönelik olarak faaliyetlerini yürüttüğü herkesçe bilinmektedir. Ancak, iş yoğunluğu, personel yetersizliği veya başka nedenlerle eksik temyiz incelemesi sonucunda yanlış onama veya bozma kararları verilmesi durumunda, ortaya çıkan hukuka aykırılıkları düzeltmenin yolu, hukuki kavram ve kurumların içeriklerini kanuna aykırı şekilde değiştirmek, genişletmek

veya kanun koyucunun öngörmediği yeni başvuru yolları ihdas etmek olmamalıdır. Bir hukuka aykırılığı başka bir hukuka aykırı uygulama ile düzeltmek, bütün bir sistem olarak düşünüldüğünde, özelde medeni usul hukuku genelde ise yargı alanında telafisi mümkün olmayan daha büyük zararların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Özellikle iş mahkemesi kararları bakımından karar düzeltme yolunun açık olmaması sebebiyle Yargıtay'ın yürüttüğü eksik veya hatalı temyiz incelemeleri sonucunda verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna başvurulamaması, somut olayda adalete aykırı karar verilmesine yol açmakta ve bu durum Yargıtay'ca önemli bir hukuki sorun olarak görülmekteyse, iş mahkemesi kararları bakımından karar düzeltme yolunun kapalı olmasını öngören İş Mahkemeleri Kanunun 8'inci maddesinin ilgili fıkrasının iptali için hukuk devleti ilkesine ve eşitlik ilkesine aykırılık gerekçeleriyle Yargıtay Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılabilir (AY m. 152)[53]. Kanımızca karar düzeltme yoluna başvuruda uyuşmazlık konusunun değeri bakımından asliye hukuk mahkemesinde görülmekte olan bir davadan farkı bulunmayan ve farklı kurallara tabi tutulmaması gereken iş mahkemesi kararları bakımından, karar düzeltme yolunun kapatılmış olması da Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Sonuç

Yargıtay'ın Anayasa ve HMK ile düzenlenmemiş bir kanun yolu oluşturması Anayasanın ve HMK'nın emredici hükümlerine ve usul hukukunun temel ilkelerine açıkça aykırıdır. Söz konusu uygulama Anayasanın eşitlik ve hukuk devleti ilkesine ve medeni usul hukuku alanındaki diğer emredici hükümlere aykırıdır.

Yargılamada yapılan usul hataları veya hukukun yanlış uygulan-

Yazdır 14.12.2015 10:23

ması sebebiyle yanlış kararlar verilmesi durumunda, hakim, adalet duygusu ve vicdani değerler ile çatışan kanun hükümlerini uygulamama yetkisine sahip değildir. Bu bağlamda karar düzeltme yolu kapalı olan Yargıtay kararlarına karşı, maddi hata sebebiyle tavzih, tashih veya dü-

[53] Adalete ve vicdani değerlere uygun olmadığını düşündüğü bir kanun hükmünü uygulamak durumunda kalan hakim, hukukun üstüne çıkarak salt vicdani değerlere göre karar veremez. Hakimin yapması gereken, konuyu Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne götürmektir. Bkz. Tutumlu, Vicdani Kanaat, s. 633.

zeltme adı altında yeniden inceleme yolunun açılması Anayasa ve kanunların hakimlere tanıdığı yetkilerin aşılması sonucunu doğurur.

Kanımızca sorun Yargıtay dairelerinin içtihatları yoluyla veya içtihadı birleştirme kararıyla çözülebilecek nitelikte değildir. Bu nedenle, maddi hata ve hükmün tashihi kurumlarının anlam ve işlevinin kanuna aykırı olarak yorumlanmasına, değiştirilmesine ve amacı dışında kullanılmasına son verilmelidir. Olması gereken hukuk bakımından, yapılacak bir kanun değişikliğinde, malvarlığına ilişkin dava ve işlerde, genel mahkemeler ile özel mahkemeler arasında ayrım yapılmaksızın, belirli ve ortak ölçütlerden (parasal sınır vb.) hareketle kanun yollarına başvuru hakkı tanınmalıdır.

KAYNAKÇA

Akcan, R., Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri, Ankara 1999.

Alangoya Y./Yıldırım, K./Deren Yıldırım, N., Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009.

Arslan, R., Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara 1977.

Bilge, N., Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme, Ankara 1973.

Çağlayan, R., "Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devleti İlkesi", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, S. 1, (s. 41-54).

Deliduman, S., "Usuli Kazanılmış Hak İlkesinin İstisnası Olarak Maddi Hata", THD, S. 17, Ocak 2008, (s. 63-74).

http://dergipark.gov.tr/book/52111/89888/#/e18/2/#/BOOK/18/BOOK/52111/89888/#/e18/2/#/BOOK/18/BOOK/52111/89888/#/e18/2/#/BOOK/18/BOOK

Yazdır 14.12.2015 10:23

Maddi Hata", YHD, S. 17, Ocak 2008, (s. 69-74).

Feyzioğlu, M., Ceza Muhakemesinde Vicdani Kanaat, Ankara 2002.

Görgün, Ş. L., Medeni Usul Hukuku, 3. Bası, Ankara 2014.

Gözler, K., İdare Hukuku, 2. Baskı, Bursa 2009.

İyilikli, A. C., "Medeni Usul Hukukunda Tavzih ve Tashih", Ankara Barosu Dergisi, 2003/2, (s. 27-35).

Karslı, A., Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2012.

KAZANCI Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası.(Kısaltma: Kazancı)

Kılıçoğlu, M, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Uyarlı İş Yargılamaları Usulü, İstanbul 2011.

Kırtıloğlu, S. S., Medeni Yargılama Hukukunda Değişiklik Davası, Ankara 2014.

Korkmaz, R., Medeni Usul Hukuku Açısından Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru, İstanbul 2014.

Kuru, B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, İstanbul 2001.

LEGALBANK Elektronik Hukuk Bankası. (Kısaltma: Legalbank)

Namlı, M., Türk ve Fransız Medeni Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi, İstanbul 2015.

Pekcanıtez, H./Atalay, O./Özekes, M., Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013.

Tutumlu, M. A., Hükmün Açıklanması ve Düzeltilmesi, 2. Baskı, Ankara 2013. (Kısaltma: Tutumlu, Hükmün Düzeltilmesi)

Tutumlu, M. A., "Hukuk Felsefesi ve Dogmatiği Bağlamında Hakimin Vicdani Kanaatine Göre Karar Verebilme Gücü", Ankara Barosu Hukuk Kurultayı: Hukuk ve Felsefe, Adalet ve İnsan Hakları, Hukuk Oluşturma ve Uygulama, Ankara 2006, (s. 616-645). (Kısaltma: Tutumlu, Vicdani Kanaat)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Komisyon Raporları ve Madde Gerekçeleri, Millet Meclisi Vakfı, Ankara 1983.

Umar, B., Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011.

Uygur, G., "Adalet ve Hukuk Devleti, AÜHFD, C. 53, S. 3, Y. 2004, (s. 29-38).

Yılmaz, E., "İş Mahkemeleri Kanununun Değiştirilmesi İhtiyacı"

http://legalbank.com.tr/book/dergi/MIHDER/2015/3/sayfa-1-e-112-sayfa-92-10-04-2015.pdf

۲۰۱۵.۲۲.۳۱ ۱۰:۵۳

Yılmaz, E., "İş Mahkemeleri Kanununun Değiştirilmesi İhtiyacı", Makaleler (1973-2013), C. II, Ankara 2014, (s. 1507-1518). Ayrıca bkz. Sicil İş Hukuku Dergisi, 2007/8, (s. 5-12) (Kısaltma: Yılmaz, İş Mahkemeleri).

Yılmaz, E., Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013 (Kısaltma: Yılmaz, Şerh).

Yılmaz, E., Medeni Yargılama Hukukunda Islah, 2. Bası, Ankara 2010. (Kısaltma: Yılmaz, Islah).

http://dergipark.gov.tr/book/search?q=%22Yeni+Hukuk+Muhakemeleri+Kanunu%27nda+Basit+Yargılama+Usulü%22 ۱۲ ۱۲ ۱۹۹۶